

Posudek vedoucího diplomové práce

PETRA SVOBODOVÁ

ANALÝZA RANÉ POVÍDKOVÉ TVORBY BORISE ANTONENKA-DAVYDOVYČE

Předložená diplomová práce Petry Svobodové se zabývá částí prozaické tvorby donedávna tabuizovaného spisovatele a jazykovědce **Borise Antonenka-Davydovyče**, jenž se do povědomí širší literární veřejnosti dostal až po roce 1991. Diplomantka si zvolila k analýze autorovy rané povídky z let 1923-1932, jež „stále stojí ve stínu jeho známější a slavnější románové tvorby“ (s. 132).

Boris Antonenko-Davydovyč (1899-1984) patří ke generaci spisovatelů, kteří začínali svou tvůrčí dráhu ve 20. letech 20. století, kdy měla ukrajinská literatura možnost víceméně poprvé výrazně rozvinout svůj skrytý a potlačovaný potenciál. Takto slibný začátek ovšem velmi brzy vystřídalo období poznačené čím dál znatelnějšími omezeními, jejichž vyvrcholením se na počátku 30. let staly tragické represe ústící v likvidaci stovek autorů. Následná politická opatření zmrazila jakékoli pokusy projevit a aplikovat tvůrčí svobodu. Represím neunikl ani Antonenko-Davydovyč, byl odsouzen k deseti letům vězení v koncentračních táborech Gulagu. Zároveň s tím se uzavírá první období jeho tvorby.

Jádro diplomové práce Petry Svobodové tvoří 1. kapitola, jež obsahuje detailní analýzy osmnácti krátkých próz Antonenka-Davydovyče. Jako odrazový můstek autorce slouží vylíčení dějových linií povídek, od nichž následně odvíjí svá další zkoumání. V souvislosti s dějem diplomantka rozebírá nejvýraznější kompoziční prvky a principy, seznamuje čtenáře se škálou postav, zabývá se časovým a prostorovým hlediskem (funkcí exteriérů a interiérů) a v neposlední řadě neopomíná ani rozbor jazykových prostředků. Je třeba kladně zhodnotit autorčinu nápaditost, s níž přistupuje k jednotlivým povídkám, absenci šablonovitosti a naopak schopnost zdůraznit odlišnosti a specifické rysy jednotlivých próz. Zároveň je ovšem nutné podotknout, že v některých případech diplomantka nedokázala odhadnout poměr líčení samotného děje a následného rozboru a dějové hledisko tak převažuje.

Takto připravený materiál Petra Svobodová v následujících kapitolách přeskupuje podle různých klíčů a snaží se o jakousi syntézu autorovy tvorby podle různých hledisek. V kapitole druhé rozřazuje povídky podle tematického zaměření

(povídky s historickým námětem, téma občanské války, hladomor let 1921-23, tematika mírové reality atd.) a velmi trefně konstatuje, že „tematika Davydovyčových děl neoplývá originalitou“, ale „kopíruje procentuální zastoupení dobové tematiky“ (s. 107).

Třetí kapitolu věnuje aspektu stylovému. Davydovyčovy prvotiny (povídky „Два“, „Комуніст“, „Вартовий Чапенко“) jsou dle jejího tvrzení poznačené dobově módním revolučním impresionismem, za Davydovyčův „dvorní styl“ ovšem považuje „psychologický realismus ozvláštněný tu impresionistickými prvky, tu psychologickým či satirickým zabarvením“ (s. 119) s výrazným lyrickým podtónem a kontrastností.

Ve čtvrté kapitole se autorka práce snaží vystihnout společné rysy Davydovyčových postav. Soustředí se nejen na postavy typické pro dané období (romantičtí hrdinové bojující za myšlenky revoluce, dezorientovaní jedinci utápějící se v poválečné realitě), ale zvýrazňuje i postavy, které se z většinové škály vymykají (např. ozvláštněná perspektiva vidění očima psa („Шкапа“), dítěte („Крижани мережки“), cizince („Фальшивий білет“), podivína („Крила Артема Летючого“). Davydovyčovy postavy charakterizuje s ohledem na tehdejší paradigma literárního hrdiny a všímá si prostředků, kterými prozaik dociluje originality a netypičnosti v modelaci postav, z nichž mnohé se vyznačují „mnohostrunností“, nejednoznačností a v neposlední řadě psychologickou hloubkou.

Kladem tří výše zmíněných kapitol je snaha začlenit Davydovyčovu tvorbu do širšího rámce soudobé prózy. Prostřednictvím rozboru povídky „Справжній чоловік“ se autorka například dotýká aktuálního konfliktu města a vesnice, který mimo jiné bravurně ztvárnil ve svém slavném románu *Місто* Davydovyčův současník Valerian Pidmohylnyj. Vyzdvihuje prozaikovu schopnost nahlížet na tuto problematiku „z vícero úhlů, čímž záměrně mění perspektivu a dociluje tak pestrého výčtu a vykreslení doby a jejího charakteru.“ (s. 117). Srovnávací úhel pohledu uplatňuje i při identifikaci Davydovyčova stylu a nechává jej zaujmout pozici umírněnou, která není poznamenána ani divokým experimentováním, ani přehnanou impresionistickou dojmovostí.

Diplomantka neopomíjí začlenit zkoumanou prózu do celkového tvůrčího procesu autora a rovněž ji vztahuje k prozaické produkci té doby. Toto pozadí líčí v úvodu své práce, zabývá se revolučními a těsně porevolučními roky na Ukrajině a hodnotí nevyváženou, chaotickou a nepřehlednou politicko-společenskou situaci a

její vliv na kulturní a literární klima. Výrazným pozitivem v úvodu práce je autorčina schopnost vystihnout rozporuplnost daného období (pozitivní porevoluční euforii a nadšení, ale i „odvrácenou stranu“ obrodného procesu). Neopomíjí zdůraznit, že jeho nedílnou součástí na Ukrajině bylo „hledání národní identity“, které v tvorbě Davydovyče nalezlo velmi výraznou kontroverzně provokativní podobu.

Z výše řečeného vyplývá, že diplomantka je schopna nejen velmi detailního, místy až „mikroskopického“ pohledu na literární text, ale daří se jí rovněž zohlednit širší kontext a své dílčí poznatky syntetizovat do podoby shrnujících závěrů. Sama autorka v závěru uvádí, že slabým místem její práce je mimo jiné i „zanedbatelná míra srovnávacího hlediska a abstrahování od jednotlivých povídek“. V tom je možné s ní částečně souhlasit, zvláště komparatistické hledisko by práci jistě prospělo. Ani tato výtky ovšem nemění nic na tom, že předkládaná práce splňuje kvality nutné pro její úspěšnou obhajobu. Kladem práce je rovněž množství ilustrujících citací z primární literatury, které svědčí o autorčině kvalitním obeznámení s texty. Rušivě v práci působí místy nedotažené formulace, překlepy a nepřesnosti (například heslo v obsahu neodpovídá názvu kapitoly v textu). Na str. 106 se autorka dopouští nepřesnosti když tvrdí, že „Borys Antonenko-Davydovyč navazuje na generaci autorů, kteří se narodili ještě v první polovině 19. století, což znamená, že jim byl vlastní individuální způsob tvorby a s porevoluční realitou se jen velmi těžko smiřovali.“ Předpokládám, že se jedná o překlep.

Z celé práce je zřejmé, že autorka přistoupila ke zpracovávanému tématu s velkou pečlivostí, dokázala, že je schopná detailně analyzovat prozaický text, ale od mikroanalýz též abstrahovat, vztáhnout jednotlivosti k celku a propojit je.

Na základě výše uvedeného hodnocení navrhuji práci ocenit známkou „výborně“.

Tereza Chlaňová